

INTERVJU

Objavljeno v tedniku Demokracija 29. julija 2010.

Dr. Aleš Maver

Proticerkvenost ni tema, s katero je mogoče zmagati

Gašper Blažič, foto: Matič Štojs

Aleš Maver (1978) je po diplomi iz latinščine in teologije vpisal podiplomski študij antične zgodovine na ljubljanski filozofski fakulteti in lani decembra doktoriral. Latinščino je poučeval na gimnazijah v Želimljah, Celju in nato v Mariboru (škofijska gimnazija). Sedaj je lektor za latinščino na Filozofski fakulteti v Mariboru in na mariborski enoti ljubljanske teološke fakultete. Poleg tega za Slomškovo založbo prevaja dela Phila Bosmansa in Anselma Grūna. Kot prevajalec iz latinščine sodeluje še pri projektu celovitega prevoda Valvasorjeve Slave vojvodine Kranjske. Je član uredniškega odbora Nove revije in Tretjega dne, kot publicist in politični analitik je doslej pisal za Novo revijo, Tretji dan, Finance in spletni portal casnik.si.

Kot lektor latinskega jezika predavate na mariborski filozofski fakulteti in na mariborski enoti ljubljanske teološke fakultete. Latinščina je del antične kulture, slednja pa je bila, kot je zapisal profesor Alojz Rebula, za Edvarda Kardelja »kuga«. Ste zadovoljni, ker je po osamosvojitvi Slovenije latinščina znova dobila domovinsko pravico na slovenskih šolah?

Gotovo sem zadovoljen, čeprav obseg renesanse latinščine ni takšen, kot je bilo videti ob osamosvojitvi. Dogajanje sem takrat spremljal še kot učenec latinščine; sprva je nastala velika evforija, ki pa se je razmeroma kmalu izčrpala. Toda današnje stanje je veliko boljše kot pred osamosvojitvijo, čeprav bi se dalo iztržiti še več, če ne bi zagovorniki klasičnih jezikov občutili izjemne zarez, ki je bila precej hujša kot drugje v Jugoslaviji in vzhodni Evropi. Če ste že omenili Kardelja, se mi zdi, da je bil na prvem mestu za izganjanje latinščine res ideološki motiv, saj so v učenju omenjenega jezika komunisti videli municijo za državnega sovražnika št. 1, to pa je bila Katoliška cerkev. Kot je nekoč zapisal Polde Bibič: bali so se, da bodo vsi, ki se učijo latinsko, odšli v semenišče. Zato je bil ta prelom v Sloveniji hujši kot kjer koli na Vzhodu, posledice se niso dale tako hitro odpraviti. Tudi danes, ko učim bodoče teologe, vidim, da je glavni problem to, da se slovenski srednješolec le izjemoma srečuje z latinščino.

Povprečni Slovenec si verjetno latinščino še vedno predstavlja kot starodavni jezik Katoliške cerkve ali pa strokovni jezik zdravnikov in pravnikov. Kaj je pravzaprav vloga latinščine v šolskem sistemu?

Čisto na institucionalni ravni se mi zdi, da je program klasične gimnazije, kot ga imamo sedaj, posrečen, saj vsebuje dovolj ur latinščine, zato se iz tega lahko naredi kar dosti. Je pa obseg ur sedaj takšen, kot je bil nekdaj na predvojni realni gimnaziji. Kljub temu je to soliden okvir. Težava pa je, da v ta program pride razmeroma majhno število dijakov. So seveda poskusi, da bi latinščina dobila večjo vlogo že v osnovni šoli. Ti modeli so v Ljubljani kar uspešni, drugje po Sloveniji nekoliko manj. Največ upanja zidam na program klasične gimnazije. Imamo eno državno gimnazijo z oddelki klasične gimnazije in eno cerkveno klasično gimnazijo v Ljubljani, program pa obstaja še marsikje drugje.

Zakaj naj bi bila latinščina obogatitev šolskega sistema?

Če pogledamo nekoliko širše, trčimo ob standardne argumente, s katerimi so latinisti že nekoliko dolgočasni, vendar zato nič manj resnični. Meni se zdi, da ni mogoče odmisлити jezika, ki je bil skupni jezik celotne zahodnoevropske tradicije, v našem, »latinskem« delu Evrope ga srečujemo praktično povsod. Še vedno obstaja nezanemarljiva tudi vloga latinščine za učenje drugih jezikov in morda za seznanjanje s strukturo jezika kot takega. Sicer je res, da se učenci latinščine velikokrat učijo s pomočjo angleščine, nekdaj pa je bilo ravno obratno.

Doktorirali ste s področja antične zgodovine, natančneje iz latinskega krščanskega zgodovinopisja 4. in 5. stoletja. Ali menite, da v krščanskih krogih dandanes še vedno prevladuje nekakšna nostalgija po Konstantinovih časih, ko je krščanstvo dobilo vodilno vlogo v družbi?

Moje stališče je – in o tem sem tudi že nekaj pisal –, da se mogoče samemu pomenu konstantinskega preobrata za cerkveno pojmovanje odnosov z državo in družbo pripisu-

je prevelik pomen, ker se zdi, da so nastavki takega pojmovanja odnosa, kot so se uveljavili po Konstantinu, obstajali že od začetka. Drugo pa je, da nastaja glede konstantinskega položaja Cerkev v današnji Cerkvi – tako tudi v Cerkvi na Slovenskem – izrazita dvojnost. Na eni strani imamo res predstavo o konstantinskem modelu kot o idealu. Vemo pač, da je Cerkev praktično do 20. stoletja zagovarjala ta temeljni pristop k urejanju odnosov z državo. Prva ločitev Cerkev od države, ki jo je Cerkev sprejela kot pozitivno, je bila v Čilu leta 1925, do takrat je ločitev Cerkev od države veljala za nekakšen prepovedan sad. Po drugi strani je konstantinski model na drugem vatikanskem koncilu in že pred njim doživel uničujočo kritiko in so ubogemu Konstantinu naprtili krivdo za vse stranpoti Cerkev po konstantinskem preobratu leta 313. Verjetno bo tudi v tem primeru tako, da nobena skrajnost v svoji čisti obliki ni pretirano dobra.

Če pogledamo sedanost: evharistični kongres je eden največjih cerkvenih dogodkov v zadnjih dvajsetih letih. Šlo naj bi predvsem za duhovni dogodek, ki je privabil veliko število ljudi. Kako bi ga ocenili?

Sam ocenjujem evharistični kongres izrazito pozitivno. Prvič je pri teh množičnih prireditvah, ki smo jih doživeli po osamosvojitvi, prišla izrazito v ospredje znotrajcerkvena in duhovna komponenta. Katoličani so oziroma smo z evharističnim kongresom pokazali, da smo tukaj in da obstajamo – brez velikih besed, deklaracij ... In brez nezdrave napetosti. Pokazalo se je tudi, da je Katoliška cerkev v Sloveniji še vedno izredno živa. Kljub povojni polarizaciji je še vedno precej aktivnih katoličanov. Naslednja naloga Cerkev pa bo predstavitev te katoliške navzočnosti tudi tistim, ki do nje nimajo dostopa. Evharistični kongres je za to dobro izhodišče.

Potem je tu še beatifikacija mučenca Alojzija Grozdeta.

Seveda je vprašanje, koliko lahko Grozde danes govori mlademu človeku. Toda glavno prednost vidim v nečem drugem. Iz različnih razlogov je človeku z Grozdetovo biografijo

izredno težko doseči javno priznanje, vedno bo nad njim senca dvoma, ljudje – celo katoličani – bodo nervozno reagirali ob izkazonanju časti takšni osebi. Zato je pohvalen pogum Cerkev na Slovenskem v tem primeru. Seveda sama odloča, koga bo postavila na svoj oltar – omenjeno ji danes priznavajo tudi kritiki Grozdetove beatifikacije –, ampak vseeno je bil za to, da se med blažene uvrsti človek, kot je bil Grozde, potreben pogum. Morda gre za korak k bolj sproščenemu in manj zadržtemu obravnavanju medvojnih in povojnih žrtev. Na vseh straneh.

Med problemi, ki jih omenjate, je stalno tarnanje katoliške strani zaradi nekaterih problemov oz. neurejenih odnosov z državo. Se morda kaže, da bi bil ta kulturno-bojniški vzorec kdaj presežen?

Vrnitev v stanje, kot je bilo v času glavnine Drnovškovih vlad, v čas zaostrenega kulturnega boja, ni več mogoča. Zdi se mi, da so tudi glasniki in zagovorniki tega boja po osamosvojitvi, ki so dejansko pridobivali politične točke s proticerkvenostjo, ugotovili, da to ne prinaša več političnega kapitala. Sicer še vedno obstaja veliko ljudi, ki radi slišijo proticerkvene in protikatoliške tone, ni pa to tema, s katero je mogoče zmagati na volitvah. Rekel bi, da je že na začetku 21. stoletja intenzivnost kulturnega boja precej uplahnila. V času Janševe vlade in sedaj pod Pahorjem cerkvene teme praktično niso več v ospredju. Drugi problem pa je, da se tudi na katoliški strani nekateri težko poslavljajo od vzorca, kjer imamo mi popolnoma prav in smo zato preganjani, drugi pa nas preganjajo in nimajo prav. Toda to je paradigma, ki se vleče že od začetka krščanstva in kaže dvojnost odnosa Cerkev do države in družbe. Cerkev vidi sebe kot preganjano, vendar bi rada dosegla sporazum z državo. Po svoje je vloga stalne žrtve seveda prijetna in se je težko posloviti od nje. K temu pripomore še dejstvo, da nekateri katoličani v Sloveniji ne razumejo, da sekularizacijski procesi, ki so se zgodili v Sloveniji in potekali v nekaterih segmentih družbe hitreje kot drugod, vendarle niso samo posledica polstoletne komunistične vladavine in bi do njih prišlo tudi brez te epizode. Zato včasih mislijo, da bi bilo preprosto mogoče obnoviti stanje pred komunističnim prevzemom oblasti. To seveda ne bi šlo niti v najboljši politični klimi.

Podobno je mogoče zaznati tudi pri odnosu sedanje opozicije do medijev ...

Tudi nekateri cerkveni predstavniki se velikokrat pritožujejo nad negativno podobo Cerkev v medijih, vendar se mi osebno zdi, da so bili zadnji aktualni dogodki, povezani s Katoliško cerkvijo, dokaj korektno medijsko pokriti, denimo škofovska imenovanja v zadnjih letih itd. Podobno je s stališčem

desnosredinske opcije do medijev, kjer se ta stalna mantra o slabem položaju katoličanov preslika v stalno mantro o slabi podobi sedanje opozicije v medijih. Po drugi strani je vendarle treba priznati, da so mediji odigrali izredno vlogo pri razkrivanju nekaterih najpomembnejših afer, in ni mogoče reči, da bi bili v celoti zelo naklonjeni vladajoči opciji. To je odvisno tudi od posameznih medijev in verjetno večina kritik za mero jemlje osrednji slovenski časnik, ki ima dejansko velike težave celo s temeljno uravnoveženostjo. Tako je to jadikovanje včasih koristno za mobilizacijo lastnih privržencev, nima pa nujno globine.

Kako ocenjujete sedanjo politično situacijo v Sloveniji? Pahorjeva vlada je znova doživela kadrovske zamenjave, zapustil jo je minister za gospodarstvo Matej Lahovnik in ob tem obremenil svojega nekdanjega strankarskega šefa Gregorja Golobiča.

Kot sem že nekje zapisal, je glavni zmagovalec sedanjega položaja premier Borut Pahor, saj se je v zadnjem letu njegova moč

Ideja Zaresa kot velike stranke je bila že v začetku obsojena na neuspeh.

v vladajoči koaliciji povečala. Znebil se je obeh glavnih tekmecev za primat znotraj nje, najprej Gregorja Golobiča, nato Katarine Kresal. Ta čas je premierjev položaj znotraj levosredinskega bloka tako kar ugoden, še posebej po referendumu. O tem, kdo bo na koncu zmagovalec dvoboja Lahovnik vs. Golobič, pa mislim, da je še prezgodaj govoriti. Po eni strani je bila prva reakcija javnosti za Lahovnika izrazito pozitivna, za Golobiča pa negativna. Vendar v medijih zdaj že poteka demontaža Lahovnikovega lika in dela kot uspešnega ministra. In tu se lahko še marsikaj spremeni.

Je to začetek Golobičevega konca?

Kar se tiče Golobiča, se je za Zares začel postopek marginalizacije, saj stranka odhaja

na politični rob in se v tem pogledu dokončno spreminja v nekakšno Novo Slovenijo na levi. Za Golobiča kot ministra in predsednika stranke je zadeva seveda tragična, ker je dejansko Zares zagnal kot veliki up slovenske politike. Mislim pa, da je že v začetku naredil dve napaki, o katerih se nič kaj veliko ne govori. Prva napaka je bila v tem, da je bila stranka ustanovljena prepozno, ko je levosredinski prostor že zasedel Pahor s Socialnimi demokrati, ki se je tudi prebil v sredino, te razlike pa Golobič ni mogel več izničiti. Tako je bila ideja Zaresa kot velike stranke že v začetku obsojena na neuspeh. Druga napaka, ki je Golobič ni uvidel niti do danes, pa je poudarjanje nove politike. To je moralo že v začetku delovati zelo nepričljivo. Nove politike ne morejo propagirati stari obrazi, od Kučana, Janše pa vse do Pahorja ... Seveda niti ne Golobič kot stari politični maček in eden poglavitnih akterjev vse politike devetdesetih let. Lahovnik je bil v političnem delovanju dokaj svež obraz, čeprav je tudi on hitro po vstopu v Ropovo vlado prišel v strankarsko mašinerijo, z njegovim odhodom pa je zgodba Zaresa kot nečesa bistveno novega dokončno pokopana.

V čem je po vašem mnenju bistvo afere Ultra v slovenski politiki?

Afera Ultra pomeni samo to, da je Golobiča »dohitela« njegova eldesovska preteklost, za katero se je delal, kot da je ne bi bilo. Pa ne pravim, da je bila nujno slaba. Nenavadno je, da niti danes tega ne uvidi, čeprav mu mnogi pripisujemo politični talent in intuicijo. Menim, da je skušal posnemati zgled svojega mentorja dr. Drnovška. Vendar zame že njegova »sprebrnitev« ni bila prepričljiva. Je bila pa vsaj povezana z njegovo bivanjsko situacijo. V Golobičevem primeru ni niti takšne zunanje okoliščine, ki bi mu prinašala naklonjenost javnosti.

Kaj pa vloga predsednika Türka? Kazalo je že, da je predsednik vseh Slovencev, kasneje pa je to zanikal z nekaterimi potezami, od Ertla do drugorazredne teme, medtem ko je nedavno obiskal Srebrenico, kjer je pokazal drugačen odnos do žrtev tamkajšnjih pokolov kot pa do žrtev povojnih bojev v Sloveniji.

To je bila tudi moja prva asociacija. Lahko rečem, da je zame osebno predsednik Türk velika uganka, njegovo skoraj plebiscitarno zmago na volitvah pa bolj pripisujem nespretnosti njegovega tekmeča Lojzeta Peterleta; slednji je napravil velikansko prednost, ki jo je imel na začetku kampanje. Po drugi strani bi bilo od predsednika republike, ki mora biti že po definiciji nestrankarski, ne glede na to pričakovati malo več taktnosti. Konec koncev je deloval kot poklicni diplomat, bil je v samem vrhu OZN, vendar od njegove diplomatske spretnosti nismo videli še ničesar.

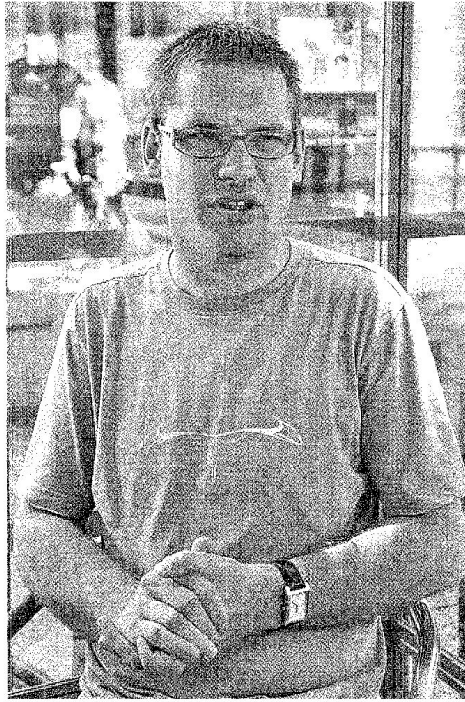
Bojim se, da je Türk na neki način še vedno pretirano hvaležen določenim skrajnim krogom na levici, ki jim po svojem mnenju dolguje predsedniški položaj. V tej luči vidim izrazito neposrečene poteze: izjavo o Hudi jami, frontalni napad na nuncijev govor v Kočevskem rogu, Ertlovo odlikovanje. Po javnih protestih zaradi odlikovanja je stopil na zavoro, saj od tedaj naprej ni več takih spodrslijajev. Je pa po svoje paradokсно, da imamo predsednika vlade, ki se trudi biti nadstrankarski, in politično dokaj jasno umeščena predsednika republike, čeprav bi moralo biti obratno. Sicer Türk pri svojem delovanju ni nobena izjema, saj je v naši soseščini dovolj primerov, da se predsedniki države zaradi ustavnega okvirja svoje funkcije čutijo utesnjene, zato posegajo v dnevno politiko na izrazito pristranski način, npr. na Hrvaškem nekdanji predsednik Stipe Mesić, ki je imel politično podobna stališča kot Türk. Prvi meseci mandata njegovega naslednika Iva Josipovića kažejo, da bo morda zdaj kaj drugače.

V eni od kolumn ste omenili »vse in nič« Janeza Janše ...

S tem »vse in nič« sem imel v mislih to, da je Janša še nedavno užival veliko priljubljenost v javnomnenjskih raziskavah, vendar tega ni mogel unovčiti. Janša se je s SDS sicer trajno usidral v sredino, kar je precejšen uspeh. Na prihodnjih volitvah lahko znova računa na okoli 30 odstotkov, če vmes ne bo večjih pretresov. Na zadnjih treh vsedravnih volitvah je namreč SDS pokazala precejšnjo stabilnost. Zanimiv pokazatelj tega je, da ji je uspelo zaporedoma doseči dobre izide na Štajerskem, tudi v sedmi volilni enoti, ki je do 2004 veljala za trdnjavo levosredinskih sil. Celu na izgubljenih volitvah leta 2008 je SDS zmagala v petih od osmih volilnih enot. Problem pa je, da gre Janševa aktivnost precej v prazno. Do arbitražnega referendumu je bilo sicer dovolj, da je samo sedel na bregu in čakal, da bodo mimo priplavala trupla, k čemur sta pripomogla objektivno dejstvo gospodarske krize in razglašenost vlade. S porazom na referendumu o arbitražnem sporazumu pa so se zadeve spremenile. Ob sporazumu je po mojem mnenju po nepotrebnem tako ostro napel strune, ker je s tem mobiliziral volivce nasprotne strani, kar je prineslo bistveno višjo udeležbo kot na drugih referendumih, izid pa je tesen, a vendarle boleč poraz. Vendar je Lahovnik s svojim odhodom, s tem ko je pozornost preusmeril na Zares in Ultro, šefu največje opozicijske stranke naredil veliko uslugo.

Menite, da bi v tem položaju Zbor za republiko lahko odigral vidnejšo vlogo?

Vsekakor ocenjujem, da je vloga Zbora za republiko in podobnih pobud na splošno pozitivna. Vendar take vloge, kot jo je odigral

Türk je na neki način še vedno pretirano hvaležen določenim skrajnim krogom na levici, ki jim po svojem mnenju dolguje predsedniški položaj.

leta 2004, verjetno ne more več ponoviti. Takrat je bilo to nekaj novega, bil je pravi trenutek. Istih tem in prijemov ni mogoče uporabljati ves čas. Tudi afera z izbrisanimi danes ne nagovarja več toliko volivcev. So pa v Zboru za republiko nedvomno zbrani kakovostni posamezniki, ki imajo kaj povedati.

Lahko novi družinski zakonik in razne gjevjske parade ter ideološke teme nasploh konsolidirajo sedanjo oblast?

Z arbitražnim sporazumom je, potem ko je opozicija že imela stabilno prednost, nastopilo »leto nič«. Karte se od 6. junija mešajo popolnoma na novo. Kot sem dejal, je glavni zmagovalec dogajanja Pahor. Z izidom referendumu sta svoje spodrslijaje nekako »izbrisala« tudi Kresalova in Golobič, vendar je ta učinek popustil. Družinski zakonik pa po mojem mnenju v precej konservativni Sloveniji ni tema, s katero bi si lahko človek pridobil veliko političnih točk. Sicer pa je glavno vprašanje koalicije položaj predsednika vlade, ki sedaj nima več alternative. V prvih mesecih njegovega mandata smo špekulirali, kdo bi ga lahko nadomestil in koliko časa bo sploh na položaju. To vprašanje se zdaj ne postavlja več in se v doglednem času ne bo.

V čem je pravzaprav glavni problem sedanjega premierja Boruta Pahorja? Po eni strani je, kot ste že dejali, zmagovalec, po drugi pa bi ga nekateri levičarski ideologi radi zrušili.

Pahorjeva težava je v tem, da še vedno ne vemo, ali ima za seboj stranko ali ne. Kot se zdaj kaže, bo glavni spopad znotraj vladne večine potekal med realističnim krilom, ki se zaveda, da so v krizi nujni tudi ostri rezi, to stran pooseblja premier, in populistično levico, ki bo zaigrala na note družbenega nezadovoljstva in bo »potegnila« z ulico. Da omenjeno že prihaja na plan, je pokazal tudi ljubljanski župan Zoran Jankovič, ko je denimo precej glasno podprl študentske demonstracije. Vendar je, in to me skrbi, tudi opozicija podprla izraze nezadovoljstva, samo da bi nagajala vladi. SDS npr. ni jasno obsodila izgrediv na študentskih demonstracijah, češ da je vlada kriva za slabe razmere, zaradi katerih je do njih prišlo. Premier pa lahko naleti na mino, saj je veliko privržencev leve sredine nezadovoljnih z njegovo politiko. V Dnevniku smo nedavno lahko brali znanega komentatorja Tomaža Mastnaka, ki je ostro napadel Pahorjevo pot v Kočevski rog, potem

je tu tudi nezadovoljstvo zaradi gospodarskih in socialnih razmer. Posamezniki z leve premierju očitajo celo s svojega vidika najhujši »greh« – neoliberalizem. Nadalje niso nič kaj zadovoljne niti (dejanske ali samozvane) sive eminence levice. Spomnimo se posega Nika Kavčiča, ko je zahteval zamenjavo ne samo vrha LDS, ampak tudi premierja. Seveda je Pahor za marsikoga med njimi bistveno premalo ideološko nabrušen.

Tudi Nova revija ima svoj kapital. Pri njej sodelujete v uredniškem odboru. Menite, da je pobuda razumnikov še vedno aktualna ali pa so se časi tako spremenili, da njihova pobuda ne bi imela več velikega vpliva?

Takšna pobuda lahko še vedno »zažge«, je pa morda pomembno, da razumniki ocenijo, kdaj so razmere res takšne, tako kritične v tem ali onem smislu, da terjajo jasno besedo. Najbrž ne bi bilo dobro, če bi se odzivali ob vsaki dnevnapolitični temi. V tem smislu je bil referendum o arbitražnem sporazumu poučen zgled. Seveda se je mogoče strinjati, da je vsaj do neke mere šlo za usodna vprašanja. Ampak referendumu kot takemu so po moje ravno izjemno glasna kampanja in precej čustveni odzivi nekaterih razumnikov podelili nezasluženo velik pomen. Paradokсна posledica je bila po mojem trdnem prepričanju ta, da se je stvar končala z zmago zagovornikov, medtem ko bi se ob običajni »referendumski« udeležbi tehtnica verjetno prevesila na drugo stran. ■